

לאוכלו, ומינויים פוקע מחמת שהם ערלים] (ח' הגר"ח הלוי קרבן פסח ב, ו ד"ה אלא איש, בדעת הרמב"ם שם, וראה בגליונות חזו"א שם שחלק עליו).

הואיל דאי קצי מתקין נפשיה, שאם רוצה יכול למול את עצמו (רש"י). ולדעת המפרשים שמדובר בערל שמתו אחיו מחמת מילה [ראה רש"י לעיל (ס, א), וראה תוס' שם שנחלקו עליו], אף שאסור לו למול את עצמו משום סכנה, מכל מקום יתכן שיתחזק ויבלע בו דמו ויכול למול [ראה גמ' שבת (קלד, א)] (הגהות מהרש"ם, ע"פ הרשב"א יבמות ע, א). או שכיון שאם עבר ומל את עצמו מותר הוא לאכול את הפסח, נחשב גם עתה כראוי לכך (הגהות מהרש"ם, ע"פ הישרש יעקב שם). ואף שלענין אפיה מיום טוב לחול, אם הוא דר מחוץ לתחום ואין האורחים יכולים לבוא אליו ביום טוב אלא באיסור, אין אומרים 'הואיל' [ראה שו"ת רעק"א (קמא ה)], שם תלוי הדבר במציאות אם אפה לחול או ליום טוב, וכיון שלא יבואו האורחים מחמת איסור תחומין, נחשב שאפה לצורך חול, מה שאין כן בערל שהנדון הוא אם נחשב בר חיובא, די בכך שיכול למול את עצמו כדי להחשיבו בר חיובא לענין זה, אף שבפועל לא ימול את עצמו מחמת הסכנה (שיעורי רבי דוד פורסקי אות שלה). ויש שכתבו, שכל הנדון כאן הוא רק בערל שאינו אנוס, אבל בערל שמתו אחיו מחמת מילה שהוא אנוס ואסור לו למול מחמת פיקוח נפש, לכולי עלמא לא אומרים 'הואיל' (קהלות יעקב מז ד"ה ועכ"פ; דבר שמואל).

רבה אמר אינו לוקה אֶמְרִינָן הוּאִיל וְכוּ' רב חסדא אָמַר לֹקֵה לֹא אֶמְרִינָן הוּאִיל, ויסוד מחלוקתם הוא האם הולכים באיסורי שבת ויום טוב אחר המחשבה או אחר המעשה, שלדעת רבה הולכים אחר המעשה, ועל כן כיון שיתכן שיהיה לו צורך באפיה זו לצורך אורחים, אינו לוקה, ואילו לרב חסדא הולכים אחר המחשבה, וכיון שמחשבתו היתה לצורך חול ולא לצורך אורחים, לוקה (אתון דאורייתא כה, קובץ שיעורים אות קצב, ראה ביאורנו לעיל מו, ב).

בְּכָל הַזִּבְחִים עָרַל וְטָמֵא מְשַׁלְחִין קֶרְבָּנוֹתֵיהֶן – כלומר, שאף שערל וטמא אסורים להיכנס לעזרה כדי לשחוט את קרבנותיהם, מכל מקום יכולים הם לשלוח את קרבנותיהם על ידי אחרים להקריבם (ע"פ רש"י יתום כאן). ויש שכתבו, שרק טמא שרץ משלח את קרבנותיו, אבל טמא מת אין מקריבים עליו כלל עד שיטהר (רמב"ם ביאת מקדש ב, יב; מאירי לעיל סא, א).

והמקור לכך שערל וטמא משלחים את קרבנותיהם [אף שאינם ראויים לאוכלם], לפי שאינם גרועים מנכרי שמשלח קרבנותיו [אף שאינו ראוי לאוכלם, כמבואר במנחות (עג, ב)] כפי ששינוי בשקלים (ו, ו), ובתורת כהנים (צח, ג) דרשו: 'כיוול השוחט לערלים ולטמאים יהא בלא ירצה, תלמוד לומר (ויקרא ז, יח) 'לא ירצה המקריב אותו', המקריב אותו בלא ירצה ואין השוחט לערלים ולטמאים בלא ירצה', מכאן שהערלים והטמאים משלחים את קרבנותיהם וכהנים אוכלים את הקרבן (רבנו חננאל וראה מקורות נוספים בתוס' גיטין כה, ב ומנחות סב, ב, ושהדרשות מלמדות שאין אומרים שכיון שאינם יכולים לסמוך, הסמיכה מעכבת בהם [ע"פ הכלל ש"ל שאין ראוי לביה בילה מעכבת בו], ראה הלן בסמוך).

ושילוח הקרבנות על ידי הטמא והערל, הוא רק בקרבנות שאינם טעונים סמיכה, כגון חטאת העוף [כמבואר בגיטין (כה, ב)], או בכור ומעשר בהמה [כמבואר במשנה במנחות (צב, א)] (וראה רש"י כאן

בְּהַאי קָרָא קְמִיפְלִי וְכוּ', ומחלוקתם היא בשוחט על מנת שיתכפרו בו בזריקה ערלים שאינם מנויים עליו, והפסול בזה לדעת רב חסדא הוא משום מחשבת 'שלא למנויי' (רש"י). והוא הדין שנחלקו כאשר הזריקה עצמה היתה לשם ערלים, אלא שחידש רב חסדא שאפילו בשוחט על מנת לזרוק פסול, משום שמחשבים מעבודה לעבודה (תוס' הרשב"א משאנן לעיל סא, ב ד"ה רבה, הובא בביאורנו שם ד"ה רב חסדא). ויש שכתבו, שכל הפסול כאן לרב חסדא הוא מדרבנן [משום שמדאורייתא לא אומרים 'הואיל' אף לחומרא], ועל אף שמדאורייתא הפסח כשר, כשמביא פסח אחר במקומו אין זה חולין בעזרה, משום שלאחר שהקרבן נפסל מדרבנן, אינו זורק את דמו, וממילא גם מדאורייתא הוא נפסל (תוס', אולם ראה תוס' הרשב"א משאנן כאן בפ' הראשון, שמה שסובר רב חסדא שאומרים 'הואיל' לחומרא, הוא אכן מדאורייתא). ולפי שיטה זו נחלקו דוקא בשוחט על מנת לזרוק לשם ערלים, אבל בזריקה לשם ערלים מודה רב חסדא שכשר, שכיון שכבר נזרק הדם ומן התורה הקרבן כשר, שוב אי אפשר לחייבו להביא פסח אחר, לפי שהוא חולין בעזרה (צ"ח לעיל סא, א ד"ה ודוקא).

עָלִיו וְלֹא עַל חֲבִירוֹ וְכוּ', ומחלוקת רבה ורב חסדא היא במחשב לשם ערלים שאינם מנויים עליו, אם פסול משום מחשבת 'שלא למנויי' [שפוסלת מדין שינוי בעלים (ראה ביאורנו לעיל סא, א ד"ה ואינו)], אבל אם הם מנויים עליו, לכולי עלמא פסול מדין מחשבת ערלים [שפוסלת משום 'שלא לאוכלי' (ראה ביאורנו שם ע"ב ד"ה רב חסדא)], כלומר, שמחשבת ערלים פוסלת רק כאשר חושב לשם ערלים המנויים, אבל באינם מנויים אי אפשר לפסול אלא משום מחשבת 'שלא למנויי', שפוסלת מדין שינוי בעלים, ונחלקו רבה ורב חסדא אם ערל נחשב בר כפרה כמותו לענין שיהא כאן מחשבת שינוי בעלים הפוסלת (רש"י, וראה חזו"א א"ח קכד לדף זה סוף ס"ק א, שמתה היאך יתכן שיהיו ערלים מנויים בפסח מאחר שאינם ראויים לאוכלו).

והטעם שכשאינם מנויים עליו לכולי עלמא אינו פסול משום מחשבת ערלים, אף שכשהם מנויים עליו פסול משום מחשבת ערלים (קושיית תוס' ע"פ מהרש"א, וראה ח' רעק"א שהוסיף להקשות לדעת רבה, שמחשבת 'שלא למנויי' עצמה פוסלת לא רק מטעם שינוי בעלים אלא גם משום 'שלא לאוכלי', ופסול זה הלא נאמר גם בערלים), כיון שהמקור לפסול זה הוא מ'לפי אכלו תכוסו' [ראה לעיל (סא, א)], ומבואר מזה שדוקא על אלו ש'תכוסו' על השם, כלומר המנויים עליו, עליהם הקפידה תורה שישחט 'לפי אכלו', דהיינו שיהיו ראויים לאוכלו, אבל אם אינם מנויים עליו, אינם פוסלים משום 'שלא לאוכלי' אלא משום שינוי בעלים (צ"ח לעיל שם על תוס' ד"ה רבה). ויש שביארו, שלרב אשי אין מחשבת 'שלא לאוכלי' [ובכלל זה מחשבת ערלים] פוסלת בזריקה, אלא רק מחשבת שינוי בעלים (ראה הגהות רמ"מ הורו"ק, חזו"א א"ח קכד לדף סא, ב ס"ק ד, ודבר שמואל תנינא, וראה ביאורנו לעיל שם ד"ה רב חסדא). וטעם הדבר, משום שמחשבת שלא לאוכלי שנתחדשה רק בפסח אינה כשאר מחשבות הפוסלות בקדשים, אלא נוגעת באופן מסוים לדין מינוי על אכילת הפסח, שכשחשב שלא לאוכלי יש כאן פסול בקביעת הקרבן לשם בעלי המיזעים לאוכלו, וכיון שהמינוי נקבע בשעת השחיטה, מחשבה זו פוסלת רק בשחיטה (הגר"ד דוד הופשטטר).

ויש שכתב, שמחשבה לשם ערלים פוסלת גם כשאינם מנויים עליו [ואדרבה, אי אפשר שיהיו מנויים עליו, כיון שאינם ראויים